

Dr. Jacob Arnon: een radicaal zionist

''Toestand zien zoals die werkelijk is''

Onlangs had ik het voorrecht twee weken in Israël door te brengen. Het doel was oude vrienden en bekenden te bezoeken; ook om iets van de gevoerde gesprekken door te geven in de vorm van enkele artikelen.

door J. M. SNOEK

Al meer dan 40 jaar woont hij in Israël, maar van afkomst is hij Nederlander: dr. Jacob Arnon (vroeger: Van Amerongen), 76 jaar oud. Zijn vrouw en ik blijken van hetzelfde jaar te zijn: 1920. Tijdens de tweede wereldoorlog waren ze samen ondergedoken, maar toen kregen ze de beschikking over goede persoonsbewijzen en konden op hun valse naam "boven water" komen.

Op zijn persoonsbewijs stond: Piet Hoevenaar, uit Zaandam. Voor mevrouw Van Amerongen was een blanco persoonsbewijs beschikbaar en ze liet invullen: Louise (haar echte naam) van Amstel (om in de buurt van Van Amerongen te blijven). Ze lieten visitekaartjes drukken: "de heer en mevrouw Hoevenaar-van Amstel", en betrokken kamers in Valkenburg (Limburg). "Piet Hoevenaar" kreeg daar een baan als beampte op het plaatselijk distributiekantoor. De dame die hun kamers verhuurd had, ontdekte pas na de oorlog dat het echtpaar joods was. Ze zei toen: "Gelukkig heb ik dat niet geweten, want dan had ik u geen onderdak durven te verschaffen."

Naar Israël

Na de oorlog werd dr. Van Amerongen leraar economie aan het Joods Lyceum te Amsterdam, waaraan toen ook dr. J. Presser verbonden was als leraar geschiedenis. Bovendien was dr. Van Amerongen voorzitter van de Nederlandse Zionisten Bond (NZB). "Ik was een Zionist en ik ben dat nog, en wel een radicale; daarom zijn we dan ook naar Israël gegaan", zegt dr. Arnon.

Zijn opvolger als voorzitter van de NZB was de bekende Abel Herzberg, minder radicaal evenwel. Herzberg is dan ook niet naar Israël vertrokken. "Op dat punt, en ook op andere punten, hebben we nogal eens overhoop gelegen", vertelt mijn gastheer. Maart 1948 arriveerde het echtpaar Van Amerongen, met hun baby, in Israël, twee maanden vóór de onafhankelijkheidsverklaring. "Niet ieder dacht toen optimistisch over de levensvatbaarheid van de jonge staat, maar wij vestigden ons er."

Het ging goed met Israël, en voor dr. Van Amerongen - voortaan Arnon geheten - bleek een voorspoedige carrière weggelegd. Hij bracht het tot *Director General* van het ministerie van financiën. In die functie heeft hij nauw samengewerkt met minister-president David Ben Goerion,

Dr. Jacob Arnon: "Ik houd van de joden en van Israël."

en later met Levie Esjkol. "In die tijd al heb ik niet geschroomd om mijn mening te uiten, ook wanneer ik een minderheidspositie innam." Dat ging dan over financiële kwesties, want met politieke zaken bemoeide dr. Arnon zich in die tijd nauwelijks.

Intussen bleef de band met Nederland sterk: dr. en mevrouw Arnon brachten vaak hun vakantie in Nederland door, waar in augustus de woning van oud-burgemeester Samkalden van Amsterdam tot hun beschikking stond. Daar heb ik hen voor het eerst ontmoet.

Dialogo met de PLO

Een aantal jaren geleden werd dr. Arnon ook politiek actief: in de Vredesbeweging en als lid van de politieke partij "Progressieve lijst voor vrede", opgericht door joden en Palestijnen. Hij is van mening dat Israël tot een compromis met de Palestijnen moet komen, en daartoe de dialoog moet openen met hen; ook met de PLO. Hijzelf werd op dit gebied een van de pioniers, want hij maakte deel uit van een Israëlische delegatie die, ondanks de tegenkanting van hun regering, een bezoek aan Arafat bracht. Later is hij nog twee maal in Tunis geweest.

Mijn vraag is: "Onder invloed van wie of van wat is uw houding veranderd? Eerst was u immers nauwelijks politiek betrokken en nu zo sterk." De heer

en mevrouw Arnon komen samen tot de conclusie, dat dat allereerst onder de invloed van hun kinderen was. "Dat is goed: dat kinderen hun ouders beïnvloeden." En vervolgens was dr. Arnon diep onder de indruk van een Palestijn, Issam Sartawi. "Hij was hartspecialist, maar werd degen die namens de PLO de dialoog met de joden voerde; tengevolge van de gesprekken met hen ging Sartawi langzamerhand inzien, dat één staat de oplossing niet kon zijn. We groeiden naar elkaar toe, ook naar de twee-staten oplossing: een Palestijnse staat naast Israël." Issam Sartawi is (naar ik meen in 1973) vermoord door de terroristische splintergroep van de Palestijn Aboe Nidal.

"U hebt daarna ook een ontmoeting met Arafat zelf gehad?" vraag ik. "Ja, drie maal. Op een of andere manier klikte het tussen ons. Ik zie hem als iemand met de capaciteiten van een echt leider en als uiterst intelligent. We hebben samen grapjes gemaakt. Later heeft hij gezegd: 'Ik vind dr. Arnon de aardigste Israëli die ik ooit ontmoet heb.' Dat kwam in de pers en dat heeft me wel wat overlast opgeleverd, want dientengevolge kwam er een aantal telefonische bedreigingen."

Het gesprek gaat verder over de moed om van mening te veranderen en de moed om in de minderheid te zijn. "Daar heb je eigenlijk geen moed voor nodig", vindt dr. Arnon: "Ook de profeet Jeremia was in de minderheid en zijn standpunt werd hem door zijn volksgenoten niet in dank afgenomen; maar hij kon niet anders."

De oplossing

We hebben het over de Israëlische vredesbeweging. "Helaas zwak en onderling verdeeld." Mevrouw Arnon doet mee met de 'zwijgende vrouwen', die iedere vrijdag een uur in rouwkleiding bij een druk kruispunt staan, in zwijgend protest tegen de politiek van hun regering.

Mevrouw Arnon zegt: "Daarvoor hebben we Israël toch niet gesticht, om een ander volk te onderdrukken. Het ergste vind ik nog, dat een meerderheid zich daar niets van aantrekt; als ze maar eten, drinken, televisie en video hebben. Die onverschilligheid! Zoals in Nederland, toen wij joden vervolgd werden, een meerderheid zich daar niets van aantrok en slechts een minderheid zich inzette."

De oplossing? "Twee staten, met als grens die van vóór de zesdaagse oorlog, juni 1967." Mevrouw Arnon zegt: "Zo ongeveer." "Nee", zegt hij, "precies die grens, en dan eventueel onderhandelen over grenswijzigingen, met goedvinden van beide partijen. Als je de grens van 1967 loslaat, dan is het einde zoek."

Ik herinner hem er aan dat hij een paar jaar geleden sprak op een vergadering in de Kloosterkerk in Den Haag. Hij zei toen: "Ik houd niet van de Palestijnen, ik houd van de joden en van Israël; maar dit is de enige realistische oplossing, en die is daarom ook goed voor Israël." "Ja", zegt hij, "zo heb ik het toen gezegd en zo denk ik nog steeds."

Als ik vertel van mijn ervaringen tijdens het bezoek aan orthodox-joodse kolonisten in het bezette gebied, die op geen enkele manier gebied willen teruggeven - ook niet in ruil voor blijvende vrede - dan staat op de gezichten van dr. en mevrouw Arnon afschuw te lezen. "Er zijn orthodoxe joden die serieus van plan zijn de tempel te herbouwen, en

dan allereerst de islamitische heiligdommen in de oude stad willen oplazen."

Ze vertellen allebei godsdienstig te zijn opgevoed, maar dat de godsdienst nu bepaald geen hoge ogen bij hen gooit. Wel zijn we het er over eens: "Een beweging als die van *Oz weShalom* (Kracht en Vrede) is een teken van hoop: orthodoxe joden die echt een vergelijk met de Palestijnen nastreven." Maar die anderen? "Voor hen is helaas de grond heiliger dan mensenlevens."

Tenslotte vertel ik dat een delegatie van de Nederlandse Raad van Kerken onlangs Israël en de bezette gebieden bezocht, daarbij ernstige schendingen van de mensenrechten constateerde en vervolgens in het rapport van de reis een 'oproep tot beide zijden' richtte:

- tot de staat Israël om de schendingen van mensenrechten onmiddellijk te stoppen en om de toekomst van de Palestijnen open te houden en hen op de weg naar die toekomst bij te staan in plaats van hen te belemmeren;

- tot de Palestijnen om elke vorm van terrorisme, individueel en collectief, op te geven.

Waarop er in Nederland felle kritiek op de Raad van Kerken kwam, in de geest van: "U hebt niet het recht zich met Israël te bemoeien."

Beiden vinden: "Wat een onzin." Dr. Arnon zegt: "Je mag van deze lieden wel een mening over Israël hebben, en die zal door hen ook uitgebazuind worden, zolang die mening gunstig is. Ieder moet toch proberen de toestand te zien zoals die werkelijk is." Mevrouw Arnon voegt daar aan toe: "Ik houd van mijn kinderen, maar toch heb ik wel eens kritiek op hen."

Ds. J. M. Snoek is emeritus predikant te Rotterdam. Van 1957 tot 1969 werkte hij in Tiberias, Israël. Van 1970 tot 1975 was hij hoofd van de sectie Kerk en het joodse volk van de Wereldraad van Kerken.

Afscheid prof. Veenhof

Donderdag 21 december jl. nam prof. dr. J. Veenhof officieel afscheid van de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit. Prof. Veenhof is beroepen als predikant van de Reformierte Gemeinde in Thun-Strättigen in Zwitserland. Hij is ruim zestien jaar hoogleraar aan de VU geweest. Daarvoor werkte hij ook in Zwitserland.

In zijn afscheidsrede ging prof. Veenhof in op de relatie tussen Geest en de geschapen werkelijkheid. Een onlosmakelijke relatie, aldus de hoogleraar, "want als de geest aan het geschapene zou worden onttrokken, zou alles terstond tot een chaos worden; niets zou ervan overblijven."

"Materie is geen dode materie maar wordt in haar kern door een geestelijk beginsel gedragen. De geschapen werkelijkheid is veel groter, dieper, wijder dan wij kunnen meten met onze instru-

menten. De mens is een deel van deze werkelijkheid en wordt gekenmerkt door een innige eenheid van geest, ziel en lichaam. Zo wordt een mechanische visie op wereld en natuur en een rationalistische conceptie van de mens doorbroken en ruimte gemaakt voor ervaringen van mensen, ook mystieke en zogenaamde paranormale ervaringen, waarvan de bijbel reeds op tal van plaatsen getuigt en die ook thans op wijde schaal, óók binnen de geloofsgemeenschap van de christelijke kerk voorkomen."

Wilde Ganzen

Op zondag 7 januari vliegen de wilde ganzen voor Togo, voor het gevangennet van pater Charles Cuénon. Giro 40.000 ten name van Wilde Ganzen, Hilversum.